50. ԱՆԽԻՂՃ ՄԵՐ

Կէլնի մէ խա պառավ, յոթ լաճ կէլնի ուր: Յոթ լաճ մեկտեղ կպիրի կփսակի: Յոթ խարս որ կպիրի, ինքյն էլ թմախ կանի, կէլնի խարսներաց կասի. - Ինոնքյ կիշերվան իրիկ են, էկեքյ մե մեկ մեյ խատ էլ ցերեկվան կնդնենքյ:

Ինչ կանդա̈ր կանեն, պստիկ խարս չի համոզվե, վեցն կհամոզվեն: Ինոնքյն էլ կպիրեն պստիկ հմեն օր կկապեն սուն, անչափ կտփեն, որ ողջ ջան կկապուտցուցեն:

Ընտա պստիյ խարսի իրիյ կասի. - Ջա՛նմ, ընչի՞ հմենի կնքյտեր կլոր-մլոր, կլավն են, իմուն ըսկնա դեղին ի, վեր ոտաց չորցե:

Մեկ օր յոթ ախպեր մեյտեղ կէրթան պսւնելու. պստիկ ախպեր մահանա կանի դողցյուցել, կպառկի էնտեղ:

Կասի. - Ես չեմ իգյա:

Ախպերներ որ կէրթան, ինքյ ուշիյմ կէրթա, կմտնի ուրենց տուն, փայխի մեջ կպախկվի, կտիսնա, որ ի՛նչ՝ ուր մեր, վեց ախպոր կնյտեր ուր կնգյան կչլտեն, կկապեն սուն, կառնեն փետ, կինեն վերեն, անչափ կզանեն, չում հալին կխասուցեն: Ուրենքյն էլ ուրենց մարթեր կառնեն, կէրթա̈ն ներս, կուտեն, կխմեն, քյեֆ ուրախութեն կանեն:

Պստիկ ախպեր կասի. - Ծո՛, էսոնց մեջ մնալ խարամ ի:

Կնգյան էլ չմոտանա, կասի. - Էն որ իմ կնիյն էր, էսա կանդա̈ր օր ընչի զի չէր ասե:

Թողնի կէրթա̈ ուրիշ օտար քյաղաքյ, էնտեղ թակավորի տուն կէլնի սեյիս:

Օրին մեկ, էն ձիերաց մեկն մեհա պա̈րա̈կ զա̈յիֆ քյուռայմ կպիրի, աման խրեղեն ձիյու ջընս ի: Թակավոր չկիտի ինչ էլնել:

Մեկ օր կուգյա̈ ձիանքյտերաց մեջ ֆռալու, կասի. - Էսա պա̈րա̈յ քյուռակ խանեքյ թալեքյ իմ քյուռայներաց մեչեն:

Էդա տղեն կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, մեկ տարի քյե մշակութեն անեմ, հա̈ղ մի տա, էն քյուռայ տու զիկ:

Կասի. - Էն քյուռայն էլ քյե, քյու հա̈ղն էլ քյե, զի լազմ չի:

Լաճն ի քուռայ կճօկի ձիերաց մեչեն, տանի ճօյ տեղ, կշախի: Քյանիմ տարուց վերճ քյուռայկ խորոտ, օրինավոր ուր կարգ կառնի:

Մեկ օր էդա լաճու մեր կասի. - Վա՛յա, իմ լաճ կնա̈ց, աման պիտի մե բա̈լա̈յի պիրի: Կայնի, - կասի. - ես շոտ բա̈լա̈յի իսկեմ քյանի էն դա̈վրամիշ չէլե:

Կէլնի կուգյա թակավորի մոտ, կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, ես երազ տեսա, քյո խեր-մեր նեղ տեղ ինգյիր ին. կասին՝ կնա մեր լաճուն ասա. թո մարթ ճամբխի մե էսա տեղեն ազատի:

Թակավորն ի կասի. - Ես վո՞վ ճամբխեմ:

Պառավ կասի. - Սեյի՛ս: Էն մենայ կանա էրթա, կնդնէ:

Թակավոր կկանչի սեյիսին: Կասի. - Արե՛, կնա իմ խոր-մոր մոտ, ինոնց էն տեղեն խան տյուս, էլավ էսա քյառսունխինգյ տարի. որ կչարչրվեն:

Լաճն ի, թակավորու ամրն ի, չկանա կոտրե, կասի. - Աղե՛կ:

Կէլնի, կէրթա նստի ուր քյուռկու մոթի առաջ, էտատեղ կուլա:

Ձին կխարցուցի. - Ընչի՞ կուլաս:

Կասի. - Իմ թակավորի խեր-մեր քյառասունխինգյ տարի էր, որ մեռեր են, մկա զի կասի՝ արե՛, կնա իմ խոր-մոր մոտ. էն նեղ տեղից ազատի:

Ձին կասի. - Ինչի՞ կուլաս: Ինչի՞ մարախ կանես: Կնա քյո թակավորին ասա, մեյ խա ոսկի գյամ, ոսկի այար ինան էլ չորս պողպտե նալ տուր, կէրթամ:

Էտա լաճն ի, կէլնի կէրթա մո թակավոր, կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, մեյ ոսկի գյամ. մեյ ոսկի այար, չորս էլ պողպտե նալ տուր, կէրթամ:

Կասի. - Ծատ աղեկ, թո քյու ուզած համան էտա լին:

Կուտա մեյ ոսկի գյամ, մեյ ոսկի այար, չորս պողպտե նալ, մեյ հայլբի աչք էլ ոսկի: Լաճ կառնի կէրթա: Այար կտնի վեր ձիուն. գյամ կզանի պերան. նալեր կզանի ոտ, կխեծնի վեր ծիուն. կէրթա: Ծատ կէրթա, քիչ կէրթա, ջանդացմ ռաստ կուգյա: Կտիսնա էնտեղ չոր կոտ ի, գյլեոխմ պերան պացե ճաղցի տեմ, էտա հմեն ալրներ կաւղցվի կլցվի ինոր պերան, էն կուտի: Լաճուն որ կտիսնա, կասի. - Խողածի՛ն. խավքյն ուր թիվով, օցն ուր պոռտով էսատեղ չէր իկե, տյու ի՞նչխ էկար:

Կասի. - Գյեո էկա:

Էտա չոր գյլեոխ կասի. - Իրեքյ տեղ կպախկվեմ, որ կարցար զի կնդիր, զաթի զի կհաղթես, որ չկարցար՝ զաթի ես քյե կուտեմ:

Կասի. - Ծա՛տ աղեկ:

Էտա չոր կոտ կէլնի ցորնիմ խատ, թոնի առքյի փետի վերեն կնստի:

Լաճուն կբռոա. կասի. - Դե՛, կնդի, ես դո՞ր եմ:

Լաճն ի չգիտե, որ ասի:

Կուգյա տյուս ծիյուն կխարցուցի:

Կասի. - Էսա անխոգյին դ՞՞ր պախկվավ:

Կասի. - Էլավ ցորնի խատ, կպավ առքյի գյերնի վերեն: Կնա ասա՝ ես քյե չե՞մ տիսնա, գյեո առիքյ կպիր ես:

Կէրթա ներս, կասի. - Ես չեմ կիտե՞ տյու դո՞ր ես, գյեո էլեր ես ցորնի խատ, կպեր ես առիքյ:

Կոտ որ կտիսնա ուր կկնդնի, կասի. - Վալա՛ էսա մեկ դյրուն տյու զի խապիցիր, կայնի մեկ էլ պախկվեմ՝ խենքյ կանա՞ս կնդնէ:

Ըադրիս կէլնի կորեկի խատ, կմտնի ողոման տակ, կասի. - Դե՛, էսադրիս կնդի, խեմ որտե՞ղն եմ:

Էլմ կէրթա տյուս. ծիյուն կխարցուցի:

Ծին կասի. - Էլի կորեկիմ խաատ. կպե ողոման տակ:

Կուգյա կասի. - Ես չե՞մ գիտե, գյեո էլեր ես կորեկի խատ. գյեո կպեր ես ողոման տակ:

Չոր կոտ կասի. - Էրկու տիր զի ճաղթեցիր, կայնի իրիքյի վերեն խենքյ կանա՞ս:

Էն դրին կէլնի ջամջամ, կմտնի ճրտնի քյարի վերեն. կնստի:

Լաճն էլմ տյուս կուզյա, ծիյուն կխարցուցի:

Կասի. - Գյեռ. էլե ջամջամ. մտե ճրտուն, քյարի վերեն նստե:

Կուզյն կմտնե ներս, կասի. - Ես չե՞մ կիտե տյու որտե՞ղն ես. գյեռ ճրտնի քյարի վերեն, էլեր ես ջամջամ, նստեր ես դմն:

Կասի. - Վալա տյու զի տարար: Ես էլմ քյե գյերի: Տյու դմ՞ր էրթմս, ես կուզյմմ խե քյե:

Լաճն ի կասի. - Տո՛, չոր կոտ, ես քյե տանեմ խե զի, անեմ ի՞նչ:

Կոտ կթողնի դմն, ինքյ կթռնի կէրթմ:

Կոտ գյմղտիյ կէլնի կմտնի մեչ ճմյբին: Լաճու վերեն խմբմր չէլնի: Շատ կէրթմ, քիչ կէրթմ, յախպրիմ վերեն կնստի, որ խաց ուտի:

Ծեռ կպարզի ճայբի մեչ, չոր կոտ կուզյա ծեռ:

Կառնի, կոլոխնի էնդեխ, կասի. - Էսա մունդմռ մայար մտավ մեչ ճմյբին:

Տիսնա, որ սուփրեն կբացվի յմռչև, խաց, խմզմր պմրին վեր էդա սուփրին տրուկ ի:

Կասի. - Է՛, աղե՛կ ի, էս էլ աղեկ պմն ի:

Խաց կուտի ու կծալի կտնի մեչ ճմյբին, կէլնի կէրթմ:

Շատ կէրթմ, քիչ կէրթա, էն ջմճնմմու ճմմբմխ չի կնդնե:

Կոտ ճմյբի մեչեն խմբմր կուտա. կասի. - Խողածի՛ն, զի չիր պիրե խե քյե, էնա տեխ ճրի տոտմ կա, էն ճրի տոնից մտի, թակավորու խեր-մեր կկնդնես:

Լաճն ի, կէրթմ ճրի տոնից կմտնի ներս, տիսնա գյետմ, քիչմ ճնճղկներ էտա գյետի մփ նստեր են, կճլվլտան: Կեսն փիտուփ կա վերիճտեր, կեսն էլ մու մերկ, տկլոզ:

Կասի. - Մաշտենքյ էսա ճնճղկներաց դմրդն ի՞նչ ի, կեսն մերկ են, կեսն՝ փիտրով:

Կասի. - Քյո ճմմբմխ ճմլմ էնա՛ եի, կնմ՛:

Կէրթմ էնտեխ, կտիսնա մարթմ չվան պարզե գյետին, խավի ծվներ կշարի վերեն, ճմ կկլորվի, կինի տակ. կաշխատի, որ անի պեռ շլկի:

Կասի. - Ախպե՛ր, էն ի՞նչ ի կանես:

Կասի. - Քյո ճմմբմխ էնա՛ եի, կնմ՛:

Շատ կէրթմ, քիչ կէրթմ, մեյ խա մարթմ էլ ռաստ կուզյմ, սաշմ տրեր ի, կրայ դրե տայ, կվմռի, քիչմ էլ դրե վեր սաջին կվմռի. ինքյն էլ կզվե վեր էտա կրակին, աղոթք կէնա:

Կասի. - Ծո մարթ, էտա էն ի՞նչ ի կանես:

Կասի. - Քյո ճմմբմխն էնա՛ եի, կնմ պմնիտ:

Կէրթմ տիսնա էրկու դեռշմմմ վեր ճմմբխին տրուկ ի: Մեկ էն յան, մեկ էն յան: Կէրթմն կուզյմն, շըփ-շըփ զմրկվեն իրար:

Կասի. - Ծո՛, էսա՞ էն ինչ ի:

Դեռշմմեն կասի. - Քյո ճմմբմխ էսա եի, կնմ՛:

Կէրթմ, կէրթմ, կտիսնա սև մութ տեղմ, թաց ճրի մեչ մեյ խալիվոր, մեյ պառավ նստիր են:

Կասի. - Տյուքյ վո՞վ եքյ, էսատեղ նստեր եքյ:

Կասի. - Թակավորու խեր-մերն ենքյ:

Լաճն ի կասի. - Ջաթի թակավորն ի զի ճմմբխե, որ.իկիր եմ ծե մզմտեմ:

Կասի. - Ասպած քյո խետ էղնի. մենքյ ւզատվանքյ:

Խետ որ խաբար կուտան, էտա մութ տեղեն կէլնեն, կազատվեն:

Կասի. - Աստված սիրես, կէրթաս իմ լաճուն թամբեխ կանես, որ մեկ էլ նհաղ դնտ-դատնաստան չկտրե: Աշխրի մալին աչք չտնի, ուրիշի վիզ չզանի: Մեկ էլ ասես՝ իրեքյ գյուգյում ոսկի իմ խորե բարդի ծառի տայն ի, խանես հմեն էլ ցվրես աղքյտներաց:

- Ծատ աղեկ, - կասի, մնաս պարև կանի, կուգյն:

Կուգյն կխասնի էտա դեռշամեյտերաց մոտ:

Կասի. - Ծեր դնրդն ի՞նչ ի, տյուքյ էտապես կանեքյ:

Կասի. - Մենքյ էրկուսս էլ ռեսի խարս ենքյ, մեր տուն որ կէր՝ վանքյի պես կգյուեր, էն կնդնդնր, որ շեն էր: Մենքյ էրկու տեգյերկին ննչնփ կովանքյ, չում էն տուն քյակիցինքյ: Ինոր խամար ըստեղ մենքյ ըսկնա անդնդնր ենք:

Իննոնքյն էլ կնզնտվեն: Կուգյն մոտ էն աղոթքասող:

Կասի. - Քյու դնրդն ի՞նչ ի, որ էտսակնն կանես:

Կասի. - Ես էլ մեր տուն իքյան ո՛չ աղոթ կէնէ, ո՛չ ածու անուն պերեն կառնե, ինոր հնպով մկա ըսկնն կիշեր-ցերեկ աղոթք էնալուց չեմ պրծնե:

Էն էլ կնզնտվի:

Կուգյն մոտ էտա խավու ծյու շարող, կասի. - Քյո դնրդն ի՞նչ ի:

Կասի. - Ես էլ խավու ծյու կծախի, օր էրկու իրեքյ խա պակաս կուտի: Մ՛կա էն պակաս խավի ծվներ կիշեր-ցերեկ կկապեմ, որ շլկեմ, չի կապվի:

Էն էլ կնզնտվի:

Կուգյն էտա մերկ ճնճղկներաց մոտ, կասի. - Տյուք ընչի՞ ըտսկնա կես մերկ եքյ, կես՝ փետրով:

Կասի. - Մենք ծեր տղեյներն ենքյ, որ մեռիր ենքյ, մեր խեր-մեր որուս խալավ որ աղքյտին տվեր ի՝ ինոնքյ փիտրով են, որուն, որ չեն տվե՝ ինոնքյ մերկ են:

Իննոնքյն էլ կնզնտվեն:

Տղեն էսա հմենի ահվալն էլ կխասկնա, կուգյն ճրի տռնից կէլնի տյուս: Կխեծնի ուր ծին, հնյբեն կթնլի ծիյու թնրքյ, չում թակավորու սարեն կքշի:

Կասի. - Թակավոր ապրած կենաս, կննցի քյո խեր-մեր կնդն, քյո խեր-մեր քյե թամբեխ են տվե, որ նհնղ դնտ-դնտնստուն չանես, աշխրի մնլին թմախ չանես, ուփիշի վիզ չզննես:

Թակավոր չի ավատա:

Կասի. - Որ չես ավատա, մեկ թամբեխ էլ արե, - կասի, - իրեքյ գյուգյում ոսկի բարդի ծառի տակ խորիր եմ, խանես, - կասի, - ցվրես աղքյտներաց:

Թակավոր կէլնի կէրթն խե լաճուն, իրեքյ գյուգյում ոսկին տյուս կխանեն, թակավոր շատ կզարմանա:

Կասի. - Ի՞նչխ քյառսունխինգյ տարվան մեռել էսա լաճ կննց, կնդավ:

Էտա լաճուն կանի ուր խոգյուզավնկ:

Օրին մեկ պառավ էլմ կուգյն մո թակավոր, կասի. - Քյե մեռնեմ. թակավոր ապրած կենաս, էն քյո սեյիսի մնրիֆնթ չէր, որ կննց քյո խեր-մեր ազատեց, էն ինոր ծիյու մնրիֆնթն էր: Կանա՞ս տյու ինոր ծեռեն առնե:

Թակավոր կմտածի. տիսնա. որ էսա պառավ կուզի լաճուն կուրիսցուցել:

Հրաման կանի. որ պառվուն կապեն ծիյու պոչ, սարե-սար. քյարե-քյար զննեն, ցվրեն: Ինքյն էլ ուխտ կանի. որ իսկի հաղսըզ պնն չանի: